

JETOANE AMERICANE PENTRU BORDEL

Romulus N. Zaharia*

Abstract

This study presents a number of six brothel tokens used mostly at the end of the 19th century on the territory of the United States of America. Along with the catalogue of the tokens the paper also presents the context in which this specific type of pieces were used, dealing with the history of cowboys and consequently with the cattle driving and cattle towns phenomenon. As an important part of the United States of America history, some of the tokens were later issued in order to commemorate the saloons attended by the cowboys on their route.

Key words: cowboy, brothel token, cattle driving, cattle town, rail way, 19th century, United States of America.

În perioada anilor '90 se găseau la târgurile de vechituri din New York diferite jetoane din aramă, lemn sau nichel, utilizate în secolele XIX-XX și care au avut utilizări la plata transportului cu metroul, jocuri de noroc la cazino sau automate, cumpărări de legume de la piață sau aprovizionarea de la magazinele companiilor care le-au emis, intrare la toaletele private, dar și pentru distracțiile din vechile baruri și bordeluri. În acea perioadă am colecționat astfel de jetoane de pe piața de suveniruri din New York. Prezentăm, în această lucrare, câteva dintre aceste piese, care acum fac parte din colecția Muzeului Textilelor. Site-urile de exonumia (jetoane, insigne, însemne civile sau militare etc.) oferă o mare varietate de informații, asemenea jetoanelor medalii sau jetoanelor antisclavie. Încă se mai găsesc *saloon tokens* (care s-au folosit spre sfârșitul secolului al XIX-lea) ca, de exemplu, *Nevada silver strike tokens* (care continuă să fie vândute în cazinouri, în târguri de vechituri, sau pe site-uri) Există mai multe cluburi de fani ale acestor tipuri de jetoane. Însă în acest articol doresc să vorbesc despre *whore house token* sau *brothel token* (jetoane pentru bordeluri) care au, în mare parte, aspectul și dimensiunile unui dolar de argint. Jetoane cu funcție similară sunt cunoscute în întreaga lume din cele mai vechi timpuri, astfel Muzeul Londrei deține cel mai vechi jeton pentru bordel, de origine romană, vechi de cca. 2000 ani, găsit pe malul Tamisei. Jetonul are reprezentat pe una dintre fețe un bărbat și o femeie într-o îmbrățișare erotică. Cercetătorii muzeului spun că încă nu este clar cum era folosit acesta. Legat de istoria jetoanelor pentru bordel, Muzeul și Galeria de Artă din Birmingham păstrează în colecția sa un astfel de jeton pus în circulație în secolul al XIX-lea în Franța. Acesta este similar cu jetonul Rosario emis în aceeași perioadă în Argentina. Termenul de *shellcard* a fost utilizat pentru descrierea acestui jeton deoarece era constituit din două straturi suprapuse de metal și hârtie. În 2011 jetoane pentru bordel emise în Franța au fost vândute la o licitație din Nevada pentru suma de 200 de dolari americani cele din aramă și pentru 700 de dolari americani, cele din argint. La aceeași licitație s-au vândut jetoane pentru bordel din Mexic, alături de și jetoane americane de cârciumă (*saloon tokens*). Recent, în cadrul unui episod al emisiunii Aussie Gold Hunters (Căutătorii de

---

* Muzeul Textilelor, Băița, jud. Hunedoara.
E-mail: romulus.zaharia@gmail.com

aur din Australia), în zona unei vechi mine aurifere, a fost găsită o cutie metalică de tutun în care se afla o monedă de aur și un jeton pentru bordel, ambele databile la sfârșitul secolului al XIX-lea. Jetonul a fost evaluat la suma de 700 de dolari fiind al optulea exemplar similar provenind din Australia.

Revenind la jetoanele americane pentru bordel, întrebarea care se pune este dacă acestea au fost cu adevărat emise și puse în circulație în perioada numită *cattle driving* din a doua jumătate a secolului al XIX-lea sau dacă sunt piese comemorative ale unor locuri istorice din acea perioadă. Toate aceste jetoane sunt legate de taverna istorice localizate în *Cattle towns*, orașe de frontieră, apărute peste noapte ca urmare a comerțului cu vite. Astăzi se consideră că două tipuri de jetoane Uncle Sam's, unul de la Stella's Saloon, două de la Swede's Saloon, două de la Blaire House, două de la Kitty's Kat House, două de la China Doll, două de la Poke of Gold Saloon, trei de la The Chicken Ranch și unul de la The Ocoroom au fost emise cu rol comemorativ, după 1960. Toate au valoarea nominală de 3 dolari.

Condițiile istorice în care au apărut jetoanele pentru bordel sunt legate de industria creșterii și mai ales a livrării vitelor pentru abatoare. În teritoriile din sudul Statelor Unite de astăzi un număr foarte mare de vite creșteau semi sălbatic pe vaste pășuni. Primele vite din rasa Spanish Longhorn au fost aduse aici din secolul al XVI-lea de coloniștii spanioli. La începutul secolului al XIX-lea a fost adăugată rasa de carne Hereford. Până în 1865 cererea de carne de vită a fost scăzută, dar la sfârșitul Războiului Civil American, Philip Danforth Armour a deschis un abator de vite în Chicago, cu capacitate ridicată de împachetare pentru piață, cunoscut ca Armour and Company. Prin dezvoltarea industriei de carne de vită cererea de vite a crescut considerabil. Industree legate de prelucrarea pieilor, coarnelor, copitelor și a seului de vită au început de asemenea să se dezvolte, aceasta fiind și perioada de vânzare până la dispariție a bizonului.

Pe la 1866 vitele puteau fi vândute pe piața din Nordul Americii la cca. 40 de dolari în viu, devenind astfel profitabil ca vitele să fie aduse pe distanțe lungi din Texas până la puncte de colectare de pe calea ferată. Prima încercare majoră de a aduce vite vii la un punct de pe calea ferată pentru imbarcarea în vagoane spre Chicago a avut loc în 1866, când mai mulți fermieri -*ranchers*- din Texas s-au asociat pentru a-și duce vitele la Sedalia, Missouri, care era cel mai apropiat punct cu cale ferată. Din cauza fermierilor din Kansas, vitele nu au ajuns la destinație și încercarea a fost un eșec. Cu toate acestea, în 1867, un punct de încărcare pentru transportul feroviar s-a organizat la Abilene, Kansas, care ulterior a devenit centrul de expediție a vitelor vii provenite din Texas, ajungând la o medie de 36.000 de vite anual. Calea din Texas la Abilene a devenit cunoscută ca și Chisholm Trail, numită după Jesse Chisholm, primul care a folosit-o. Drumul trecea prin Oklahoma de azi, care atunci era teritoriu indian. Mai târziu alte drumuri s-au desprins, precum cele către Dodge City și Wichita, Kansas. Dezvoltarea acestei industrii a creat așa-numita *cattle driving*, determinând creșterea economică a orașelor de pe traseu, numite *cattle towns*. În 1877, cel mai mare astfel de oraș, Dodge City, Kansas, a expedit 500.000 de vite.

Cattle drives sau condusul vitelor către centrele de expediție, presupuneau asigurarea unui echilibru între viteză și greutatea animalului. Dacă vitele erau duse cu o viteză mai ridicată acestea puteau acoperi o distanță de 40 km pe zi, dar pierdeau atât de mult din greutate încât nu mai puteau fi vândute. În practică nu se depășeau 25 km pe zi ceea ce asigura menținerea unei greutate optime pentru vânzare. În aceste condiții drumul putea dura două luni de la locul de pornire până la punctul de imbarcare. Chisholm trail, de exemplu, a avut 1600 km lungime. În medie o cireadă de vite avea în jur de 3000 de capete și era condusă de o echipă de zece vâcari (*cowboys*), fiecare având câte trei cai. Văcarii lucrau în schimburi ca să asigure supravegherea animalelor non-stop, activitate care presupunea: direcționarea corectă a animalelor în timpul mersului, paza și protecția acestora, precum și împiedicarea fugii necontrolate și violente a vitelor, fenomen numit

stampede, care provoca numeroase pagube (Slatta 1994). Echipa includea un bucătar care conducea un vagon numit *chuck* ca loc de gătit și păstrarea alimentelor. Vagonul era tras de doi boi. Mai era un *wrangler* care se ocupa de *remuda* sau herghelia cailor de rezervă. Bucătarul trebuia să aibă și cunoștințe medicale, având în grijă medicamentele, dar și modul lor de utilizare. Figura istorică de *cowboy* din America de Nord din secolul al XIX-lea provine din tradiția de *vaquero* din nordul Mexicului. Acesta se ocupa cu supravegherea călare a cirezilor de vite sau îndeplinea alte activități la fermă ca marcatul vițelilor etc (Bennett 1998). Activitatea lor cerea abilități deosebite care se obțineau în timp sub un stres fizic și mental începând de la o vârstă fragedă și astfel la doisprezece sau treisprezece ani, când acumulasero suficient abilități, erau angajați și urmau să conducă vite întreaga lor viață, dacă nu sufereau căzături grave care să le împiedice mișcarea sau erau omorâți în schimburi de focuri de armă. Văcarii americani aveau diferite origini sociale. Începând cu 1860, după Războiul Civil și mai ales a expansiunii industriei de carne de vită, foarte mulți albi, foști soldați, Unioniști sau Confederați, au venit în vest ca să-și încerce norocul. Un număr important de afro-americani eliberați au început să lucreze în vest deoarece în general nu erau desciminați ca în alte părți. Un număr important de mexicani și amero-indieni trăiau de mult în zonă și deja lucrau ca văcari. Indiferent de etnia lor, toți proveneau din clasele sociale de jos. Salariul mediu era de un dolar pe zi plus mâncarea. Când erau la fermă aveau un pat în dormitorul comun. În timp, văcarii vestului american, au dezvoltat o subcultură proprie, un amestec de om al frontierei cu valori victoriene și o anumită doză de cavalerism. Aveau o îmbrăcăminte specifică, șa pentru cal și purtau arme de foc. Dar munca plină de hazard, în condiții de izolare, a dus la o tradiție de independență și individualism care pune mare însemnătate pe onestitatea personală, exemplificată mai ales prin cântece. Astfel echipați, epuizați de lungul și istovitorul drum ajunși la destinație, în *cattle towns*, se dezlanțuiau în activități vicioase (Ward 1987; Nicholson 2001).

Cattle towns au fost localitățile din partea de centru-vest a frontierelor, create datorită apariției industriei cu vite. Au apărut la întretăierea culoarelor de adus vite cu punctele de încărcare de pe calea ferată. Economia acestor orașe depindea de activitatea sezonieră a sosirii cirezilor de vite. Văcarii care luni de zile lucrau numai într-un mediu bărbătesc foarte restrâns, ajunși în aceste orașe jucau un rol important în politica locală. Pe de o parte, erau văzuți ca principala sursă de viciu din oraș, unde o comunitate de negustori, educatori și alte clase, se încheaga sub îndrumarea mișcării moraliste victoriene. Aceștia încercau să-i scoată din această comunitate sau să reducă activitățile văcarilor. Pe de altă parte, orașele erau susținute de industria viciului unde văcarii aveau rolul principal, mai ales cei care își petreceau aici timpul între sezoanele de lucru (Phillips, Axlerod 1996). Pentru ai proteja, într-un fel, pe văcari, în a nu-și cheltui toți banii, proprietarii de cirezi s-au înțeles cu anumiți proprietari de baruri/bordeluri (în aceste orașe numărul bărbaților depășea cu mult numărul femeilor) ca barurile să pună în vânzare jetoane bune pentru consumație de alcool, jocuri de noroc sau prostituție. Aceste jetoane aveau diferite valori, în funcție de scopul lor.

În continuare voi descrie un număr de cinci jetoane pentru bordel păstrate în colecția Muzeului Textilelor.

1. Jeton pentru bordel - **Long Branch Saloon.**

Av. Circular pe margine inscripția: LONG BRANCH SALOON*DODGE CITY KANSAS*; iar în centru inscripția FOOD WHISKEY GIRLS, redată liniar pe trei rânduri.

Rv. În semicerc pe margine inscripția "TO SCREW I NEED YOU"; iar în centru inscripția ANY WAY ANY DAY GIRLS FROM 5 DOLLARS TO 50 DOLLARS CONTACT BAR TENDER LONG BRANCH SALLON DODGE CITY KANSAS, redată liniar pe șapte rânduri.

Fig. 1 – Jetonul pentru bordel de la Long Branch Saloon

Long Branch Saloon, din Dodge City, Kansas era unul dintre cele mai faimoase localuri care a funcționat între 1874 și 1885. A avut mai mulți proprietari dintre care Chalk Beeson și pistolarul Luke Short. Localul asigura desfășurarea activităților recreative precum jocuri de noroc și spectacole, inclusiv orchestra cu cinci persoane a lui Beeson, care era el însuși muzician. A fost scena mai multor certuri, bătăi, crime, lupte cu pistoale toate legate de vâcarii care însoțeau cirezile de vite. Cel mai faimos incident a avut loc în anul 1879, o luptă între doi pistolari celebri în care Frank Loving l-a omorât pe Levi Richardson. Clădirea a ars în 1885 și nu a mai fost refăcută, deși a fost cel mai popular și rafinat salon din Dodge City. Se servea lapte, ceai, limonadă, sarsaparilla și toate tipurile de băuturi alcoolice inclusiv bere și șampanie. Anheuser-Bush a fost prima bere servită. Băuturile erau ținute la rece, iarna în gheața din râu și vara în gheața adusă pe calea ferată din munții din Colorado, iar la jocurile de noroc se cheltuiau sume care începeau de la 5 cenți-*chuck-a-look*- până la sume de mii de dolari cheltuiți pe partide de poker.

2. Jeton de bordel - **Kate's Place**, Prescott

Av. Circular pe margine inscripția ALL NIGHT TOKEN PRESCOTT; în centru o frânghie cu cinci inimi, inscripția liniară KATES PLACE / ♥, toate dispuse liniar pe trei rânduri și inscripția WHISKEY RUN dispusă în semicerc.

Rv. Inscripție dispusă liniar pe șase rânduri: ♥ 10 ♥ / OLD BUT / AMBITIOUS / BEAUTIFUL / LADIES TO SERVE / ♥ YOU ♥.

Fig. 2 – Jetonul pentru bordel de la Kate's Place, Prescott

În Prescott, Arizona, Kate's Place a fost faimos mai mult datorită proprietarei Mary Katherine Horony-Cummings (născută Mária Izabella Magdolna Horony, 9 Noiembrie 1849 – 2 Noiembrie 1940), cunoscută ca și Big Nose Kate. Originară din Ungaria, de la o vârstă fragedă devine dansatoare și prostituată în baruri, ajungând proprietară de moteluri. A fost pentru mult timp concubina faimosului pistolar Doc Holliday. Se cunoaște că în 1867

lucra ca prostituată pentru madam Blanch la Tribble în St. Louis. Din acea perioadă se păstrează un jeton pentru bordel din aramă, conservat astăzi într-o colecție privată din Statele Unite ale Americii, evaluat la suma de 4000 dolari americani. În 1874, Kate a fost amendată pentru că lucra ca „sporting woman” (prostituată) într-un „sporting house” (bordel) din Dodge City, Kansas, condus de Nellie „Bessie”, (Ketchum) Earp, soția lui James Earp. Holliday, la fel ca și prietenul său Wyatt Earp, căuta întotdeauna oportunități de a face bani și de aceea i s-a alăturat în toamna anului 1880 lui Earp în Tombstone. Era acompaniat de Kate. În 20 Octombrie 1881, Morgan Earp a călărit până la Tucson ca să ceară ajutor lui Holliday în disputa cu Cochise Country Cowboys care voiau să-i omoare pe cei din familia Earp. Kate amintește, într-o scrisoare, de șederea ei cu Holliday la C.S.Fly's Boarding House care se mărginea cu alea care ducea la O.K. Corral, locul în care a avut loc confruntarea armată între cele două tabere. Din acea perioadă există un jeton pentru bordel. Doc Holliday moare în 1887 și Kate se mută la Cochise Hotel în Arizona. Aici se va mărita cu George Cumming care se va sinucide în 1915. În 1931, la vârsta de 80 de ani se va muta la Arizona Pioneers' House din Prescott, Arizona.

Fig. 3 – Variantă de jeton pentru bordel de la Kate's Place, Prescott

3. Jeton pentru bordel - **Red Dog Saloon**, din Virginia City, Nevada.

Av. Pe margine dispusă circular inscripția ștanțată RED DOG SALOON ★★VIRGINIA CITY★★; în centru inscripție dispusă liniar pe șase rânduri GOOD / FOR ONE / SCREW / ((10 LADIES)) / FOR YOUR / PLEASURE.

Rv. Pe margine dispusă circular inscripția ștanțată ALL NIGHT CHECK; în centru ștanțată valoarea \$3.

Jetonul din aramă este cu siguranță o piesă comemorativă, localul fiind refăcut în 1965 și funcționând și astăzi.

Fig. 4 – Jetonul pentru bordel de la Red Dog Saloon, Virginia City

4. Două jetoane pentru bordel - **Uncle Sam Hotel**, din Yuma, Arizona Territory.
Av. Circular pe margine inscripția UNCLE SAM HOTEL YUMA ARIZONA TERRITORY; în centru inscripție liniară dispusă pe cinci rânduri 12 / BEAUTIFUL / YOUNG LADIES / TO ASSIST YOU / YUMA.
Rv. Circular pe margine inscripția ALL NIGHT CHECK; în centru nominalul \$3.
Inscripția unuia dintre jetoane este redată în relief, iar a celuilalt este ștanțată.

Fig. 5 – Jetonul pentru bordel de la Uncle Sam Hotel, Yuma, inscripție în relief

Fig. 6 – Jetonul pentru bordel de la Uncle Sam Hotel, Yuma, inscripție ștanțată

Astăzi Uncle Sam Hotel este un County Museum dedicat perioadei de glorie a *cattle driving*. Ambele jetoane sunt târzii având un rol comemorativ și amintind astfel de timpuri apuse.

Bibliografie

- Bennett 1998 – D. Bennett, *Conquerors: The Roots of New World Horsemanship*, 1998.
Nicholson 2001 – J. Nicholson, *Cowboys: A Vanishing World*, London, 2001.
Phillips, Axlerod 1996 – Ch. Philips, A. Axlerod (eds.), *The Encyclopedia of the American West*, New York, 1996.
Slatta 1994 – R. W. Slatta, *The Cowboy Encyclopedia. ABC-CLIO*, California, 1994.
Ward 1987 - F. E. Ward, *The Cowboy at Work: All About His Job and How He Does It*, Oklahoma, 1987.